

SUSIKANNAN HOITOSUUNNITELMAN PÄIVITYKSEN VALMISTELURYHMÄN KOKOUS

Valmisteluryhmän kokouksessa käsiteltiin monilajista kannanhoitoa suden, suurpetojen ja hirvieläinten näkökulmasta.

Aika maanantai 4.2.2019 klo 10.00 – 13.00

Paikka Sali 5, Eteläesplanadi 4, Helsinki

Osallistujat

Katja Holmala, Luonnonvarakeskus
Mikael Luoma, riistapäällikkö, Suomen riistakeskus
Sakari Mykrä-Pohja, projektipäällikkö, Metsähallitus
Timo Leskinen, kenttäjohtaja, MTK
Ere Grenfors, luonnon- ja riistanhoitopäällikkö, SML
Tapani Veistola, erityisasiantuntija, SLL
Maaren Angeli, porotalousneuvoja, Paliskuntainyhdistys
Sami Säynevirta, järjestöpäällikkö, Luonto-Liitto
Esa Kukkonen, Kennelliitto
Antti Paasivaara, Luonnonvarakeskus
Taru Peltola, CORE
Outi Ratamäki, CORE

Maa- ja metsätalousministeriö:

Vesa Ruusila, erätalousneuvos, yksikön päällikkö, LVO/erätalousyksikkö (pj)
Henna Väyrynen, asiantuntija, LVO/erätalousyksikkö (sihteeri)

1) Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja käytiin lyhyesti läpi kokouksen ohjelmaa.

2) Alustukset

Ensimmäisenä alustuksen piti Katja Holmala Luonnonvarakeskuksesta. Holmala käsitteli alustuksessaan tutkimuksia koskien suden ja suurpetojen saalisvaikutusta ja niiden vaikutusta ekosysteemitasolla. Lisäksi Holmala käsitteli suurpetojen predaatiota ja kysymystä siitä, millainen suurpetojen saalisvaikutus suhteessa hirvieläimiin on.

Holmala toi esille, että sudella esimerkiksi on niin välillisiä kuin välittömiä vaikutuksia. Välittömiä ekosysteemiä vaikutuksia ovat predaatio eli saalistus. Välillisenä vaikutuksena voidaan pitää esimerkiksi pedon vaikutusta hirvieläinten käyttäytymiseen. Holmala käsitteli myös kysymystä, missä määrin suurpedot voivat vaikuttaa saaliseläintensä populaatioon.

Holmalan jälkeen alustuksen piti Mikael Luoma Suomen riistakeskuksesta. Luoma esitteli alustuksessaan suurpetojen huomioimista hirviverotussuunnittelussa. Hirvikannan hoitosuunnitelmassa mainitaan tavoitteeksi, että ”suurpetojen vaikutusalueilla turvataan hirvenmetsästys ja hirvikannan

hoidon kestävyys ottamalla suurpetojen vaikutus huomioon hirvikannan hoidon tavoitteissa ja toteutuksessa.” Luoma totesi, että hirvitalousalueilla pyritäänkin ottamaan suurpetojen vaikutukset huomioon hirvikannan hoitotavoitteiden asettamisessa ja verotussuunnittelussa. Riistantutkimus tuottaa arviot suurpetojen kantatilanteesta ja vaikutuksista hirvikantaan, ja laatii myös suositukset suurpetojen aiheuttaman saalistuksen huomioon ottamiseksi hirvenmetsästyksen rakenteellisessa kohdentamisessa.

Luoma esitteli myös esimerkkiä, kuinka tavoitteenasettelu käytännössä tapahtuu. Luoman mukaan susi saalistaa vuodessa noin 14–18 hirveä, jos ei ole merkittävästi muita sorkkaeläimiä. Ruotsissa hirvien saalistus on kiivaampaa, mitä selittää myös se, että siellä on korkeampi hirvikanta. Susilauma saalistaa reviirialueeltaan noin 80 hirveä vuodessa. Vuosittain susien aiheuttama verotus on Suomessa 0.7–0,9 hirveä / 1000 hehtaaria. Luoma toi esille, että toteutunut hirvisaalis ei ole kuitenkaan paikoitellen vastannut Luonnonvarakeskuksen tuottamaa verotussuositusta. Hirvisaalis on saattanut olla suurempi kuin Luken arvio.

Lopuksi Luoma toi esille tulevaisuuden tarpeita ja totesi, että tavoitteen asettelussa tulisi huomioida asiantuntijoiden laatima alueittainen tarkastelu suurpeto- ja hirvieläinkantojen välisestä suhteesta yhdistettynä vahinkotietoihin. Sitä kautta tavoitteiden asetteluun tulisi suosituksia. Lisäksi Luoma toi esille, että verotussuunnittelussa on paikoitellen paikallisesti tietämättömyyttä ja haluttomuutta ottaa suurpetojen vaikutus huomioon. Osin tämä liittyy epäilyihin kantatietojen oikeellisuudesta. Paikallistasolla tulisi myös järjestää koulutusta verotussuunnitteluun.

Viimeiseinä alustuksen piti Antti Paasivaara Luonnonvarakeskuksesta. Paasivaara totesi, että petosaalisuhteessa nähdään yleensä ns. klassinen kytkentä, jolloin pedon ja saalislajin kannanvaihtelu on samanaikaista (saaliin määrä rajoittaa petoja) ja tämä näkyy esimerkiksi sykleissä ja viiveissä. Näennäiskilpailulla taas tarkoitetaan tilannetta, jossa on jonkinlainen yhteys petokannan ja runsaslukuisen saaliin välillä, mutta ei kuitenkaan harvalukuisen saaliin suhteen. Paasivaara toi esille, että elinympäristöjen muutokset suosivat joitakin lajeja. Esimerkiksi hirvi- ja valkohäntäkauriskannat voivat olla elinvoimaisia mutta harva ja heikotuottoinen metsäkaribukanta häviää. Erityisesti Pohjois-Amerikassa on annettu laaja tuki näennäiskilpailuteorian puolesta. Siellä suden saalistuksen on todettu rajoittavan metsäkaribukantaa ja ajavan sen sukupuuttoon.

Suomessakin on esimerkkejä monilajisista peto-saalisyhteisöistä kuten hirvi-metsäkauris-metsäpeura-susi-karhu-ilves-ahma –yhteisö. Paasivaara esitteli kartalta metsäpeuran tämänhetkistä esiintymisaluetta Suomessa. Paasivaaran mukaan Suomessa on tällä hetkellä noin 2200 – 2300 metsäpeuraa. Suomenselän kanta on ollut kasvusuunnassa. Kainuun metsäpeurakannan koko on taas taantunut verrattuna 2000-luvun alkuun. Paasivaara kuvasi, kuinka sudelle sopivat elinympäristöt sijoittuvat samoille paikoille kuin metsäpeuran kesäelinympäristöt. Paasivaara totesi, että susikannan vaihtelulla ei ollut suoraa numeerista yhteyttä metsäpeurakannan kehitykseen. Paasivaara esitti graafin, jossa vertailtiin hirvikantaa suhteessa metsäpeurakantaan. Hirvitiheys ja metsäpeuratiheys vaihtelu on osittain samanaikaista.

Paasivaara esitteli lyhyesti Kainuuta esimerkkinä suden ja metsäpeuran yhteiselosta. Metsäpeura on Paasivaaran mukaan suden normaalia saalista Kainuussa niin peurakannan kasvun kuin laskun aikana. 1990-luvulla 20 – 50 prosenttia suden ravinnosta oli metsäpeuraa ja loput hirveä. Metsäpeuran osuus saalissa riippuu vuodenajasta sekä susi- ja peurakannan jakaumasta. Johtopäätöksenä Paasivaara esitti, että nouseva susikanta rajoitti nousevan peurakannan kasvua vuosina 1998 – 2000. Peurakannan laskun aikana suden tehoseurantajakson aikana peura-alueilla suden saalista noin 35 – 40 prosenttia oli aikuisia metsäpeuroja ja niiden vasaaja, loput hirveä sekä vähän pienriistaa. Paasivaaran mukaan Kainuun peura-alueella oli negatiivinen yhteys susitiheyden ja metsäpeu-

ran vasatuoton kanssa. Susikannan vaikutus metsäpeuran vasatuottoon Kainuussa oli siis merkittävä vuosien 1996 – 2017 tutkimusjaksolla. Metsäpeuran vasatuotossa oli Paasivaaran mukaan alueellinen gradientti: saalistuksessa oli alueellisia eroja. Pantanaaraiden vasontamenetystä voidaan siis tarkastella suhteessa haaskatoimintaan ja itärajaan. Lopuksi Paasivaara toi esille tutkimuksen, jonka mukaan aikuisten pantapeurojen todennäköisin kuolinsyy oli suden saalistus vuosina 2005–2018.

Loppuun Paasivaara totesi, että näennäiskilpailua voidaan pitää ilmeisenä prosessina myös Suomessa. Tämä tarkoittaa, että susi rajoittaa peurakantaa ja heikentää sen elinkykyä. Asia on huomioitava kannanhoitosuunnittelussa, kuten on aiemminkin tehty.

3) Keskustelu

Alustusten jälkeen keskusteltiin aiheesta. Kysyttiin, missä määrin suurpeto voi rajoittaa saaliseläimensä populaatiota. Vastattiin kysymykseen, että susi tai suurpedot voivat vaikuttaa hitaan lisääntyjän, kuten peuran kantaan. Asiaan linkittyä keskeisesti myös saalislajin tiheys ja se, onko kyse yleispedosta vai spesialistista. Tuotiin esille, että sudelle on tarjolla muitakin hirvieläimiä ja esimerkiksi eteläisessä Länsi-Suomessa on tarjolla myös paljon valkohäntäpeuraa. On olemassa mahdollisuus, että susi on muidenkin saaliseläinten kuin vain hirven varassa alueellisesti. Tuotiin esille, että karhu on kausittainen saalistaja ja sen pääsaalista ovat vasat.

Esille tuotiin, että lajien suhteet toisiinsa kytkeytyvät moniin seikkoihin ja on paljon erilaisia kytkentöjä. Myös lajien ja petojen esiintymisessä on eroja. Tuotiin esille, että metsäpeuraa voidaan pitää erikoislaatuisena verrattuna muihin lajeihin.

Korostettiin, että monilajisuuteen kuuluu myös oleellisesti alueellisuus ja sen huomioon ottaminen.

Keskustelussa esille nousi, että ollaan ison ja haasteellisen kuvion äärellä. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on voimakas karhukanta sekä susia ja kokonaisuus vaikuttaa kestävämmältä. Kysyttiin, että millainen hirvikannan tason oikein pitäisi olla suhteessa petokysymykseen. Tuotiin esille, että korkeampi petokanta ei vaikuta metsätalouden, maatalouden tai liikenteen kantokykyyn. Kysyttiin, voidaanko korkeammalla petokannalla ylläpitää isompaa hirvikantaa ja siten lisätä vahinkoja.

Tuotiin esille, että Pohjanmaalla on kaksi viereistä aluetta, joissa on päädytty suden perusteella siihen, että hirvikanta tavoite on korkeampi.

Tämän jälkeen keskustelussa tuotiin esille, että aiheesta puhuttaessa tulisi myös mukana olla sosio-ekonominen näkökulma. Esimerkiksi jos puhutaan metsäpeurasta, asiaa voidaan pitää myös arvovälinä. Kysyttiin, kumpaa halutaan enemmän – säilyttää metsäpeura vai pitää runsasta petokantaa.

Kommentointiin metsätalouteen liittyen kysymällä, mitkä asiat vaikuttavat taimikkotuhoihin ja kysyttiin, onko asia riippuvainen myös metsänhoitotavoista.

Esitettiin, että monilajisessa kannanhoidossa on kyse monitahoisesta ja kompleksisesta asiasta. Mainittiin, että Virossa on hoitosuunnitelmassa otettu myös vahinkojen korreloiminen huomioon. Tuotiin esille, että edellisen hoitosuunnitelman aikaan kysyttiin, pitäisikö susireviirialueilla ylläpitää suurempaa hirvikantaa. Kyselyyn vastanneista 50 prosenttia vastasi ei ja 40 prosenttia kyllä. Todettiin, että asia ei ole niin mustavalkoinen. Tuotiin myös esille, että karhukannan hoitoa voidaan tehdä joustavasti erityisesti metsäpeura-alueilla.

Todettiin, että susireviirialueilla hirvikannan tiheys vaihtelee kesän ja talven välillä. Tuotiin esille, että susitiheys muuttuu myös jokaisella susireviirillä vuoden mittaan: Nuoret sudet lähtevät ja uusia pentuja syntyy. Pennut eivät myöskään ota niin paljoa ravintoa kuin aikuiset.

Tuotiin esille puheenvuorossa, että Luken taimikko- ja vahinkotuhotilastoja katsomalla nähdään, että puhutaan eri suuruusluokan kysymyksestä, jos pidetään isoa hirvikantaa verrattuna esimerkiksi lampaiden suojeluun.

Keskustelussa tuotiin esille, että Suomen Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan on velvoite turvata metsäpeurakannan säilyvyys ja että se on tärkeä prioriteetti.

Tuotiin esille Metsäpeura Life -hankkeen osalta, että läntisen totutustarhan osalta pohditaan, mitä voidaan tehdä, jos halutaan turvata hankkeen tulokset. Kyse on siis suurpetojen ja susien läsnäolosta alueella.

Kysyttiin, voisiko peuroja siirtää toiselle alueelle. Tuotiin esille, että metsäpeurat ovat levittäytyneet Oulujärven suuntaan kohti koillista, eivät kuitenkaan lounaaseen tai länteenpäin. Siksi palautus on myös paikallaan.

Tuotiin esille, että susikannan hoitosuunnitelman päivityksen yhteydessä ei voida lähteä ratkomaan metsäpolitiikan kysymyksiä. Kuitenkin metsävahingotkin liittyvät tavoitteen asetteluun esimerkiksi hirvieläinten verotussuunnittelun kautta. Todettiin, että hirvien kohdalla on erilaiset mahdollisuudet säädellä kantoja kuin susien kohdalla. Kysyttiin, mitä kokonaisuudesta voitaisiin nähdä mahdollisuuksina, jos ajatellaan hirvitalousaluekohtaista tavoitteen asettelua.

Vastattiin puheenvuorossa, että marssijärjestyksen tulisi olla sorkkaeläinten kantatavoitteissa niin, että lähtökohtana on vahinkojen pysyminen kohtuullisena. Sen jälkeen suurpedot mukana.

Tuotiin esille esitettyyn kysymykseen liittyen, että hirvitalousalueilla pitää olla kokonaisvaltainen analyysi, jossa huomioidaan hirvikanta, suurpedot ja vahingot. Jatkettiin tuomalla esille, että tutkimuskentän tietoa tulisi olla hirvitalousalueille.

Todettiin, että Luonnonvarakeskuksessa tehdään parhaillaan monilajisen kannanhoidon tutkimusta Jukka Forsmanin johdolla, jossa nähdään paljon mahdollisuuksia ja odotuksia. Kyseessä on strateginen mallinnus. Lisäksi siinä otetaan huomioon alueelliset kokonaisuudet.

Komentointiin suteen liittyen sen olevan maailman kovimpia generalisteja ja ottavan sen tilan haltuun, minkä sen sallitaan ottavan. Kysyttiin, onko monilajista kannanhoitoa pohdittaessa asetelma sellainen, että susi tulee ja muu luonto sopeutuu siihen. Kysyttiin, pitäisikö hoitosuunnitelmassa ottaa tähän kantaa. Kysyttiin, onko esimerkiksi valkohäntäpeuralla roolia näennäiskilpailussa. Tuotiin esille, että Eurooppaan verrattuna Suomessa on erilainen asutusrakenne ja hirvi lajina.

Pohdittiin ovatko hirvitalousalueet sopivan kokoisia. Tuotiin esille, että niissä on huomioitu hirvien liikkuvuus. Todettiin, että mallintamalla voidaan tuottaa ennusteita eri kokoisille alueille tarkkuuden kuitenkin välttämättä muuttumatta. Kuitenkin täytyy miettiä ekologisesti mielekkäitä kokonaisuuksia eikä susireviiri mene välttämättä yhteen hirvitalousalueen kanssa.

Tuotiin esille myös ilmastonmuutoksen vaikutukset monilajiseen kannanhoitoon ja että asiaa tulisi miettiä. Todettiin, että asia voidaan huomioida esimerkiksi 50 vuoden mallinnuksen kautta. Realisointuminen on toinen kysymys. Kysymys on siitä, miten otetaan strategiseen tarkasteluun ilmastonmuutoksen huomioiminen.

Tuotiin esille sosio-ekonominen näkökulma siinä mielessä, että tilanteet ovat erilaisia eri osissa maata. Osassa maata pieni hirvikanta. Läntisessä Suomessa runsas hirvikanta ja runsaammin susia.

Tuotiin esille, että tulisi myös huomioida ekosysteemivaikutukset ja laajempi kuva. Mitä ekosysteemipalveluita pedot tuottavat ja onko niistä hyvä käsitys? Asia linkittyy myös suurpetojen hyväksyttävyyteen. Tulisi myös pystyä tarkastelemaan niitä asioita, mihin pedon läsnäolo vaikuttaa ja että ihmistoiminta ei aina pysty jäljittelemään pedon vaikutusta. Näitä asioita tulisi konkretisoida. Liittyy myös eri puolella maata olevan tilannekuvan näkyväksi tekemiseen. Tuotiin esille, että Holmalan esityksessä tuli hyvin esille suden kopioimattomuus ja ainutlaatuisuus.

Kysyttiin Holmalalta, miksi Ruotsissa sudet söivät niin paljon enemmän hirviä (tuplat) ja miksi myös muita ravintolähteitä oli enempi. Vastattiin, että tähän ei ole vastausta mutta asiaa voidaan selvittää. Kommentoitiin puheenvuorossa, että ruotsalaisten mukaan suurempi saalis voisi johtua esimerkiksi siitä, että siellä on tiheämmät kannat.

Tuotiin esille, että susi aiheuttaa alueellisesti vahinkoja poronhoitoalueella. Esim. Hossa-Irnin alueella poroja menee sadoittain ja tämän päälle tulee etsintätöitä. Vahinkosummat ovat jo yli varatun budjetin, mikä vaikuttaa etsintätoimintaan.

Kysyttiin Holmalalta, miltä osin petojen saalistus ei voi ihmisen harjoittaman metsästyksellä korvata. Vastattiin, että kyse on myös läsnäolon jatkuvuudesta ja metsästyksen ajoittumisesta. Välillisesti tapahtuvilla vaikutuksilla on vaikutus myös muuhun lajiyhteisöön.

Kysyttiin, onko poronhoitoalueella toiveita hirviin liittyen. Vastattiin, että koirat aiheuttavat jonkin verran ongelmia. Etelästä tulevilla metsästäjillä voi olla koiria, jotka eivät ole tottuneet poroihin.

Tuotiin esille, että vahvistettuun hoitosuunnitelman on suden osalta kirjattu, että saa susi valita itse alueensa. Päädyttiin siihen, että ei ennalta määritetä alueita, joilla susia on. Tuotiin esille, että kantaa voidaan säädellä sitten, kun saavutetaan pienin elinvoimainen kanta. Metsäpeura kannattaa ottaa keskiöön hoitosuunnitelmassa.

Todettiin, että hirven hoitosuunnitelmassa otetaan verotuksen kohdalla huomioon karhun ja suden yhteisvaikutus. Asiassa pitäisi olla joustavuutta sen suhteen, että tilanteet kantojen painotuksen suhteen voivat muuttua. Susikanta on myös dynaaminen ja karhukanta reagoi voimakkaasti verotukseen.

Tuotiin esille, että mikäli kaikkia saaliseläimiä ei oteta huomioon, ei voida puhua aidosti monilajisesta kannanhoidosta.

Puheenjohtaja kiitti hyvästä keskustelusta. Todettiin, että hoitosuunnitelmien kehityksessä tapahtuu varmasti niin valmistelun kuin käyttöönoton suhteen kehitystä. Kuitenkin ensin täytyy tietää lajikohdainen kannanhoito ennen kuin voidaan edetä monilajisuuteen. Voi olla, että tuleva susikannan hoitosuunnitelmassa kysymystä ei vielä kaikilta osin ratkaista.

Todettiin, että tehdään kokouksen pohjalta uutinen. Uutisoidaan ekosysteemipalveluiden lähtökohdasta. Sudella on iso vaikutus ravintoverkon toimintaan. Lähtökohdalla voidaan edistää myös suden hyväksyttävyyttä. Suden suoriin ja välillisiin haittavaikutuksiin on pysyttävä reagoimaan. Tarvitaan tietoa mekanismeista ja eri vaikutuksista, esimerkiksi vaikutuksista elinkeino- ja harrastustoimintaan. Lisäksi voisi mainita yhteyden metsäpeuraan, joka on hyvä esimerkki siitä, että mennään lähelle arvokeskustelua. Täytyy pystyä tuomaan ratkaisuvaihtoehtoja esille ja sitä kautta mieltä tavoitteenasettelua.

Kannanhoidossa on myös laillisia reunaehtoja sen suhteen mitä voidaan tehdä. Lisäksi asiassa on tiedon tarvetta ja alueellisuus tulee huomioida.

Tuotiin esille, että ekologinen tieto on asiassa keskeistä, mutta että ratkaisuja ei löydetä vain sen kautta. Otetaan myös yhteiskunta huomioon ja päätöksenteko sisältää elementin ekologiasta ja vaikutuksista.

Tuotiin lopuksi esille, että aihetta on tutkittu melko vähän alueellisuuden näkökulmasta ja se voisi olla tarpeen. Todettiin, että monimutkaisen asetelman äärellä ei voida kannanhoidossa miettiä vain konkreettisia ratkaisuja vaan tulisi myös suunnata resursseja tutkimukseen.

4) Puheenjohtaja päätti kokouksen ajassa 12.45.